

Bogatia sufleteasca a omului din popor. Baltagul

Mizeria, in care au trait taranii sub jugul mosieresc a fost aratata adeseori in literatura noastra. Protestul impotriva s-a imbinat adesea in astfel de opere cu apararea valorii umane a omului impilat.

Sadoveanu a demonstrat prin intreaga sa opera ca omul pe care il batjocorau stapanii era un om complex, cu o bogata viata sufleteasca, cu morale, cu fina inteligenta, rod al unei civilizatii batrane.

Omul din popor, in opera lui Sadoveanu traieste in reletii sentimentale pasiuni absolute si curate, iar in axistenta zilnica se bazeaza pe o stramoseasca experienta a vietii, pe o initiere intr-o adanca stiinta a naturii si a oamenilor. inca din Crasma lui mos Precu apare dragostei la omul din popor. in iubirea lui Zaharia Zadoina pentru Anica Raducului e un profund simt al demnitatii omenesti, o adanca intelegere a caracterului moral pe care trebuie sa-l aiba dragostea. Iubirea lui Zaharia nu a patima instinctiva; pasiunea sa puternica se imbina cu o mare gingasie sufleteasca si se bazeaza pe o indepartasire a dorurilor comune.

O asemenea "dragoste ampla si simpla" ii face pe cei ce iubesc si sunt opriti in fericirea lor sa devina, ca si Costadin, razbunatori aprigi. Povestirea Cantecul amintirii, ca si O istorie de demult sunt imagini ale puterii de a dragostei curate, care da omului din popor dreptul de a se ridica impotriva legiuiturilor societatii asupritoare spre a-si face singur dreptate. Stiinta descifrarii naturii si a omului a inceput si ea sa fie dezvaluita inca in lucrarile din tinerele. Amaratul Gherasim din Crasma lui mos Precu e un biet. Facand si desfacand vraji, Gherasim creeaza iluzia unei lupte cu puterile necunoscute care-l inconjoara pe omul nestiitor, incercand a descifra unele taine ale sufletului sau ale naturii. Acestea sunt calitati reale, care indreptatesc increderea unor consateni. Urmasii sai din creatia sa se ridica pe treptele unei adevarate lupte pentru cucerirea intelepciunii si dezvaluirea tainelor din viata inconjuratoare. Opera lui Sadoveanu infatiseaza nenumarate personaje care se inalta prin forta inteligentei, prin cunoasterea profunda a lumii insuletite si neinsufletite. Nicolae Peceleaga, padurarul din romanul Noptile de(1934), este stapan pe misterele padurilor si apelor.

Badea Toma, din Valea Frumoasei, stie ritualul cocosilor de munte. Culi Ursachi, din Ochi de urs, descopera urmele pasilor de fiara ori de om. Nenumarati sunt cei care, asemenea batranilor si tinerilor pescari din, posedea o vasta stiinta. Astfel vom gasi pe capitanul Ilie Turculeț, din Zodia cancerului(1929), stapan pe cititul stelelor si schimbarilor neprevazute ale vremii. in timpuri stravechi, il aflam pe magul Chesarian Baeb dacul, din Creanga de aur(1933). Acesta e un intept pregatit sa pastoreasca poporul prin darurile mintii sale, care patrunde in cele mai complicate retete ale vietii omenesti, gasind cheia treburilor filozofesti si a celor politicești, ca si cheia incalcitelor treburi ale inimii omenesti.

Una dintre cele mai expresive imagini ale complexitatii si profunzimii de gandire si simtire ale omului din popor din opera lui Sadoveanu o aflam in romanul Baltagul. Aparut in 1930, Baltagul

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

este - dupa remarca lui G. Calinescu - "un roman al transhumantei, cu intriga antropologica. Acum suntem in Dacia, in teritoriul muntenesc al. Un cioban a fost ucis, si nevasta care-i stie drumurile calendaristice ii da de urma si prinde pe ucigas ...".

Baltagul e nu roman realist, urmarind a scoate in evidenta darzenia taranilor romani de la munte. Actiunea principala n-o constituie crima, ci desfasurarea cercetarilor intreprinse de vaduva pentru descoperirea cadavrului si a faptasilor. Locul central in roman este ocupat de munteanca Vitoria Lipan si de drumul ei spre a afla adevarul despre sot; pentru aceasta romanul este o carte a psihologiei tarancii din muntii Moldovei, a vietii si obiceiurilor tarii. Prin miscarea larga, astronomica, de cicluri si anotimpuri, Baltagul prezinta imaginea vietii pastorilor romani cu traditii si obiceiuri specifice, dand literaturii noastre specialitatea unui nou epos, eposul mioritic, diferit de eposul grec, dar mai apropiat de omul civilizatiei europene.

Axat pe tema mioritica, Baltagul cuprinde, ca si marile tragedii antice, momente semnificative.

Primul moment e asteptarea lui Niechifar Lipan, cioban stapan de turme plecat la Dorna sa cumpere si sa vinda oi. intarzierea lui sporeste nerabdarea Vitoriei. Autorul expune intr-o gradatie estetica aceasta nerabdare si preocuparile nevastei pentru aflarea adevarului. Vitoria e prezentata in felul sau propriu de a gandi, in ambianta sa, in obiceiurile si gesturile surprinse de autor in trasaturi tipice. Paralel cu obiceiurile, autorul prezinta viata domestica a muntencei, actiunile, spiritul de organizare axate pe ciclul astrologic, in orbita caruia se inscrie randuiala treburilor gospodaresti ca si destinul noilor generatii. Acesta randuiala e din prima pagina a romanului, in care o povestire anecdotică sintetizeaza particularitatile neamurilor si greul vietii muntenilor ce se. Ei traiesc in locuri singuratice si stramte. Barbatii sunt cu oile. Grija gospodariei o are nevasta, care trebuie sa aiba pricepere, vigoare si energie, si la nevoie, brat de barbat. Asa este casa lui Nechifar Lipan, cu prispa,, ograda cu adapost pentru vite si, asezata dupa datina locului, cu toate cele de trebuinta; oi la munte, in casa; de miel in pod, ceva parale stranse intr-un cafaiei cu cenusă, faina de papusei si legume aduse din jos, dinspre campie in desagi. Satul, cu ulicioare lungi si cotite, cu carari printre gradini, are crasma si biserica.

Preotul este si sfetnic. e rostul. Nevasta oierului il cunoaste si, astfel nu intelege sa traiasca, decat dupa obicei, dintr-o practica straveche, careia i se supune. in satul Vitoriei Lipan, viata se desfasoara calendaristic, intre plecarea turmelor la pasunat si intoarcerea lor de la iernatic. in virtutea transhumantei, pastori, turme, caini migreaza in timpul anului, calendaristic, in cautare de pasune si adapost intorcandu-se la munte la date intru vesnicie fixe. De aceea, nu ziua, ci vremea, pe care oamenii o inteleg dupa semnele ei ce se arata, hotaraste si treburile oierilor si ale casei. in viata oierilor, nimic nu iese din traditie. O bisnuita, care statorniceste raporturile dintre oameni, e singura lege. Cine incalca obiceiul e impotriva tarii. Nu "coc, vast si bluza" ii trebuie. Ea este fata de maritat. Sa si vada deci de randuielile ei de fata mare, sa bate si sa scuture pernele si laicerele de zestre, pana ce Vitoria sa-i gaseasca un roman, cu casa noua sot si oi multe. Asa ca, dupa randuiala, fata Vitoriei poarta camasa alba si neagra, ros, parul impletit cununa, fara broboada. Ciubatelele sunt numai pentru hora sau munti, pentru drumurile de targ.

Din traditie si datini se formeaza priceperi si conduita morala, de neclintit, a oamenilor lui M. Sadoveanu. Cei varstnici, cum e Vitoria Lipan, apare cu strasnicie respectul pentru credinta si obiceiuri, caci oamenii daca-se abat de la legea firii, pierd din cinste si demnitate, devin neoameni. Vitoria Lipan, cu intelegciunea experientei de viata, gandeste, nu fara de prudenta: "Bine este sa fii la vedere cu prieteni decat intr-un ascunzis, cu niste dusmani necunoscuti. Cand, ei te baga mai putun in seama si tu ii poti mai bine cerceta. Cand, te poti socoti singur, cu necazul tau; cand in putini, si te coasa cu ochii".

Inteligenta, Vitoria insa in noua ei experienta va accepta progresul introducandu-l in normele ei de conduita, intarind obiceiurile ancestrale ale poporului nostru. "Gheorghita, vorbi ea ... vezi de caii dupa moda noua care am aflat-o aici, si-i intareste cu orz, caci drumurile inca nu mi s-au sfarsit".

Cei de la munte sunt astfel de oameni. Remarea e a scriitorului, faptele din roman nu o dezmint: " Locuitorii acestia de sub brad sunt niste fapturi minunate, de mirare: inti si nestatornici ca apele, ca vremea; rabdatori in suferinta ca si-n ierni cumplite; mai cu seama stare ei in fata soarelui cu o inima ca din el rupta". Nechifar Lipan, omul Victoriei, nu poate fi astfel. intruchiparea acestei observatii, despre felul de a fi al munteanului, o desprindem din comportamentul Victoriei Lipan. in tot ceea ce intreprinde aceasta femeie, e dragoste si statornicie, inteligenta nativa si tarie morala, o vitalitate care este a naturii insasi, intr-un cuvant, un suflet si un caracter care, viziunea autorului, definesc structura psihica a taranului din aceasta parte a Moldovei.

Al doilea moment al romanului incepe in acea parte a naratiunii in care Vitoria ajunge la convingerea ca Nechifar a fost ucis si pradat. Este partea din roman in care Vitoria cauta trupul barbatului pentru a implini randuielile traditionale, ca si Antigona Daca. Antigona avea de luptat cu forta autoritatii, a regelui, fiind pus la incercare mai ales liberul ei arbitru, Vitoria se afla intr-o ipostaza mai putin clasa, din cauza ca riscurile si sacrificiile ei se fac intr-o lume in care forta autoritatilor nu o poate ajuta, desi nu-i este ostila ca Antigonei. Vitoria trebuie sa preia misiunea autoritatii. Sarcinea e cu atat mai grea, cu cat metodele procedeele si logica autoritatii difera de ale Antigonei; ea are logica tarancii, care se conduce dupa instinct, fara a da insa gres. Acest instinct face ce sa aiba personaje diferite de eposul grec, in care eroii se misca in hotarele legii, credintei si ratiunii.

Prin actiunile, vorbele, faptele si prin parerea altor personaje despre Vitoria, autorul isi caracterizeaza personajul. in miezul actiunii trepidante se releva trasaturile de caracter: calmul, iscusinta, chibzuinta, curajul, energia, mandria si tenacitatea locuitorilor de la munte.

Aflarea locului unde a fost ucis Nechifar Lipan si implinirea datoriei a Victoriei, datina inmormantarii si pedepsirea faptasilor constituie al treilea moment al romanului. Acum sunt reliefate darzenia, pasiunea pentru adevar, etica omului din popor si spiritul de observatie generat de comuniunea omului cu mediul inconjurator. Vitoria Lipan afla ramasitele pamantesti ale sotului ei inter Sabara si. in gestul nevastei lui Lipan este omenie si pietate. Ea are convingerea neclintita in existenta si infaptuirea dreptatii. Pedepsa pentru omucidereeste dumneeiasca. Ucigasul cade sub blestem; de aceea omul este dator sa urmaresca pe ucigas. Fiarele si dobitoacele participa si ele la prinderea

acestui. dar blestemul, datoria s randuiala, vazute ca forte morale, nu se potrealiza in afara naturii. Pentru infaptuirea dreptatii, justitiarul cauta sa cunoasca intelesul vantului, tipatul pasarilor, scheunatul dihaniilor, ganganiilor si chiar urmele care nu se vad dintr-odata, desi duc la vinovat. Dar, nespus, subinteles, pentru a ajunge la utilizarea dreptatii, omul trebuie sa aiba o stare spirituala de o puritate " naturala", singura misiune care-l face stapan deplin asupra mediului "ajutator", contra elementului negativ.

Autorul a aratat cum Vitoria a cautat aliati in vrajitoare si preoti. Despre vrajitoare, concluziile Vitoriei sunt defavorabile "demonului", care se zice ca l-ar avea sub ascultare, vrajitoarea: "Acuma am inteles ca demonul acela, daca-l are e un prost. Ori ii prost ,ori n-are nici o putere, de-o lasa pe dansa amarata, calica si lipsita de toate. Daca ar avea putere sa-l stie unde-i, ar avea putere sa-l si intoarca"...

Autocontrolul permanent al Vitoriei este remarcabil. Dar incordarea a frant o din inimaVitoriei. Ea are atat momente de slabiciune cat si de supraincordare care o afecteaza uman. Esenta marturisirilor dezvaluie insa nota umana si vigoarea eroinei: "Daca as putea sa-l lovesc si eu cu acelasi baltag m-as simti mai usurata... Vreau sa-l impung si sa-l tai astfel... am trait in lumea astra numai pentru omul acela al meu, si-am fost multumita si inflorita cu dansul... I-am rugat pentru omul meu deie voie sa-l ingrop in tintirim. Sa nu ramaie intre lupi; sa-l aduc intre crestini".

Nechifor Lipan, rapu fiind, e prezent in subconstientul ancestral al Vitoriei Lipan (Nechifor i se arata in vis femeii, ii calauzeste drumul, de dincolo de moarte, ca sa gaseasca cainele etc.)

intre Vitoria Lipan si Nechifor Lipan e drum de viata, pe care l-a strabatut, si drum de moarte, caci pe acest drum a fost ucis Lipan. in aceasta opozitie: viata-moarte, se constituie drama Vitoriei Lipan, dar drama Vitoriei Lipan nu are nimic senzational in roman. Faptul ca soul ei a fost ucis e trait intens, cu o putere de stapanire ce are radacini in natura aspra si stancoasa a locurilor ce nasc asemenea oameni, in obiceiurile si traditiile care au asezat si relatiile dintre oameni. Toate acestea dau aspect monografic, monumental romanului lui M. Sadoveanu.